

FEJTÖRŐ.

— Rovatvezető: Császár József. —

1. Számítási kérdés.

Oly erdőnél, melynél az évenkénti növekedés $2\frac{1}{4}\%$ a jelenlegi fakészlet 154, 768 m³; mily nagy lesz a fakészlet 15 év múlva, ha minden év végén 1265 m³ fát vágunk ki.

2. Földrajzi kérdés.

Melyik mellékve az a Poprádnak, a mely a Tatra-hegységben a Hosszútóból, a Fejértóból és az Öttóból lefolyó patakok egyesüléséből támad?

3. Történelmi kérdés.

Ki volt azon spanyol szabadsághős, a ki 1808 óta küzdött hazájának a francia uralom alóli felszabadításáért; később a hadseregben szolgált a francziák ellen küzdő sereg fővezére lett? Mikor végezték ki?

4. Természetráji kérdés.

Melyik rágosáló állat az, melynek teste vakond szerű, fülkagylója és torka nincsen, szemét vörös bőr fedi. Dél-Európában honos. Melyik családhoz tartozik?

Fizikai kérdés.

Mennyi idő alatt esik a test légüres térben 70632 méternyire?

6. Vegytani kérdés.

C₆H₄(OH)₂ minek a vegy jegye? Előállítható kőszénkátrányból bensoldisulfosavnak káliluggal való olvasztása által. Szüntelen jegezes, édeses ízű, vízben borszeszben s aetherben oldódik.

Képrejtvény.

A 47-ik számban közölt fejtörő kérdések megfejtése? Számítási kérdés: Az áruért kiadott 126 frtot. — Földrajzi kérdés: Rjeka; előtörésétől kezdve Tamivonak

«Kosmos» műintézet nyomása. Budapest, VI., Aradi-utca 8.

nevezik. — Történelmi kérdés: Tarkréd, az első keresztetes háboru egyik hőse. — Természetráji kérdés: Légző galóca (agaricus muscarius.) — Fizikai kérdés: Á egyenlítőn a centrifugal-erő $= \frac{289}{g}$; ha tehát a föld nem forogna, akkor $g = 239 \times 9.79061 = 2826.59529$. Babyoni üslet: Romulus.

A 47. számban közölt fejtörő kérdések megfejtői: Hirschl Jenő, Gombkötő Antal, Marikovszky László, Hodács Ágost, a sátoralja-ujhelyi főgymnázium önképzőköre, Kulcsár Kálmán, Klein Ignác, Baranyai József, Takács Károly, Mayer Frigyes, Kerbler Lajos, Hegedüs Ferencz, Szilágyi Lajos, Weisz István, Schmed Alajos, Berger Béla, Cserey Ferencz, Berkes Lajos, Mészáros Béla, Pataky Antal, Tanaskó Lajos, Palugyai Dezső, Balázs Ferencz, Marton János, Szabó Károly, Lajtos Ferencz, Ferenczy Zsigmond, Kutsera Lajos, Jászoly Béla, Wiedermann Sándor, Geiszt Antal, Szendrey Béla, Lampert János, Grósz Henrik, Gyulay Dénes, Faigl Kálmán, Udvardy Jenő, Palotay János, Dénes Bertalan, Kún István, Fodor Lajos, Gál Sándor, Vargha Jenő, Miklósy Gyula, Auer Béla, Hahn Lajos, Kaufmann Sándor, Bernáth Béla, Kristóf József, Benedek Ferencz, Nyárády Aladár, Réder Károly, Alpáry Lajos, Csarada Kázmér, Lovasy Sándor, Kőváry Pál, Serédy István, Puck Jenő, Weisz Henrik, Nagy Valér.

A jutalmat Szilágyi Lajos nyerte el Ipolyságon.

Szerkesztői telefon.

B. J. Udvarhely. A vers ügyes, címét azonban megváltoztatjuk. A többinek bírálatát ennyi idő múlva már nem tartottuk meg. — D. J. Sz. György. «A malom mellett» című versnek több apró fogyatkozása van, a mit kicsiszolunk s majd alkalmas időben közölni fogjuk. Tudakozódó. Topolya. A latinból, görögből és azokból a tárgyakból kell vizsgát tenni, melyek annak az iskolának, ahova jár, nem tárgyai. A vizgadíj 40 és 60 frt közt változik. Terminust azon intézet igazgatójától kérjen, a melyben vizgázní óhajt. — Sz. G. Bpest. A Turista-egyesület pályázatáról mi nem tudunk. Ha az egyesület valamely hazai út leírására hirdetett pályázatot, a melyben csakis középiskolai tanulók vehetnek részt, mindenesetre azt a Tanulók Lapjában is közölnie kellett volna, annál is inkább, mert a közlés díjtalan lett volna. Tessék tehát kérdésével egyenesen a turista egyesület titkári hivatalához fordulni. — Cs. F. Az éjjeli vendég nagyon rémes, kapunk mi öntől szebbet is.

A lap szétküldésére vonatkozó felszólalások, cím- változtatások s előfizetési pénzek nem a szerkesztőségbe, hanem a kiadóhivatalba (Teréz-kört 23.) küldendők. Több kérdésre a jövő számban.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt
A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA AJÁNLVA.

Előfizetési árak:		SZERKESZTI:	SZERKESZTŐSÉG:
Egész évre	4 frt.	Dr. RUPP KORNÉL	Budapest, IX., Soroksari-utca 31.
Fél évre	2 frt.	főgymnásiumi tanár.	KIADÓHIVATAL:
Negyed évre	1 frt.		Budapest, VI., Teréz-kört 23. sz.
Megjelenik minden vasárnap.		Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda és hírlapkiadó részv.-társ.	KÉZIRATOKAT nem adunk vissza.

A Mikulás.

(*) Gyermekekévek édes álmainak réme, Mikulás, jövel, jövel! Nem ijeszti többé bennünket a feketebe öltöztetett Krampusznak villogó szeme, merészen görbülő orra, fején ágaskodó két szarva, sem a puttony, — melybe engesztelésül ezukrot és theasüteményt rejt a szülői szeretet.

Hol vannak azok az évek, melyekben még hinni tudott szívünk a dajkamesék e szörnyetegében, hol a romlatlan kedély, mely befogadta a szentélyébe ijesztőnek s valóságban létezőnek tartotta a piacok e decemberi állandó s évenként megújuló árúczikkét?

Oh, hol van? Eltűnt az én szívemből is, a mint lopva a nagyok, a felnőttek számára irt könyvek rejtekeit turkáltuk, a mint az első újságot kezünkbe vettük, a hol megdöbbenve olvastuk, hogy az, a mi fogékony, romlatlan szívünkben valóságként élt, csak mese, csak rém, csak ijesztgetés, csak a gyermekszoba lakója. S ezzel egy világ semmisült meg, tünderei, hősei eltűntek, a csodás meséknek vége, csak a valóság maradt meg, ridegen, szivete nélkül; a valóság, melyben kötelességről beszélnek, melyben követelésekkel állnak elő, a valóság a költészet máza nélkül, a gyümölcs hamva nélkül, a virág illat és himpor nélkül!

Melyik volt szebb? Az-e, a mely telve volt misztikus lényekkel, óriásokkal, törpékkal, vasorru bábakkal, tündérekkel s Mikulásokkal, vagy az, a melyben nincs többé semmi földöntúli, a melyben számító, rossz, irigy, gonosz emberek vannak s köztök oly kevés jó, a kit szeretni, a kiért rajongani lehetne?

S neked, ugy-e, tanulóifju, már csak a való-

ság kell? Neked már vágyaid, czeljaid vannak, a te álmaidba más képek szövődnek, nem olyanok többé, mint a tündérmesék fantasztikus álmokképei voltak.

A te életed maga is egy kis világ, a melyben hatalmaskodó s pártoskodó ifjak, jó czimborák, rossz társak, jóindulatu és gonosz hajlamu deákok, a föld messze levő dolgok elérése után való vágyak, talán nemes törekvés s mindenek fölött egy romlatlan szív viszik a vezérserepet.

Mennyi gond, mennyi aggodalom, sok sejtés, kevés valóság ennek a te világodnak a productuma! Mi, felnőttek, nem tudjuk megérteni a te kis világot, nekünk nincs hozzá érzékünk, nincs hozzá elég fogékony szívünk. Pedig egykor mi is abban a világban éltünk s most még csak sejtelmünk sincs arról, hogy neked mennyit érhet az. A te világodra gyorsan ráülpedik a feledés pora, csak az marad bennünk legtovább, amit legelőször éltünk át, a mesék, a regék, a dajkadalkok, a Mikulások korszaka.

A tanuló évekre már mint az öntudatos és a czelra törekvő munka idejére emlékezünk. Neked még könnyű beleélni magadat abba az életkorba, mely poezissal van tele, melyben csak örökös tavasz van enyhe fuvalmakkal, édesen eseregdező patakokkal. Ne sajnáld azt a néhány percet, melyben lelked akaratlanul is a gyermekkor legédesebb emlékein mereng: üdítő harmat az nemesak a te szivednek, hanem mindenkinek, a ki még a férfikor küzdelmei közt is el tud andalogni a gyermekekévek édes, felejthetetlen emlékein.

MIAMIS KIRÁLY.

Irtta: WALDEN EDMUND.

Méltóságteljesen meghajtotta magát és elhagyta a főnököket. A piankeschavok büszkén hallgatták fiatal főnökük hőstetteit, megbánták, hogy elpártoltak tőle és épp azért, midőn oda ért hozzájuk Nikunthas, így szóltak:

— Elmegyünk veled, bárhova mész!

Nyugodtan s fensőbbségének érzetében így szólt Nikunthas: — A miamik egységes népet képeznek, kell, hogy egyöntetűen cselekedjenek: a piankeschavok alkalmazkodjanak csak a főnökök határozatahoz, Nikunthas pedig oda megy a hova atyja szelleme hívja: a «villogó szemhez.»

Erre elment Nikunthas. A táborban Washington e szavakkal fogadta:

— Nos Nikunthas?

— Nem fognak ellenünk harcolni.

— Ez nagy szó. Köszönöm.

Arra elkészült már Washington, hogy a bátor Dieskan másnap egész erővel fog támadni; a fiatal ezredes bizott gyarmatosaiában.

Nikunthas harczosaihoz szegődött, Sir Richard Washington környezetében volt, Bob és John pedig a virginiaiak közé állottak, Burns leánya és Wayteta a háttérben telepedtek le.

Washington körülnézett az ágyukon és sajnálkozva tudatta Sir Richarddal, hogy kevés a tüzerje, mert lelőtték őket az álnok indiánok. Bob is hallotta ezt, oda ment tehát hozzá és felajánlotta szolgálatát.

Washington kinek tetszett a marczona képü, óriás termelü férfi, barátságos hangon kérde tőle: — Hát tüzer ön, Bob Green?

— Nem, az Ontario vidékéről való, ezredes ur, ha ezt sem tudja.

— No, Bob Green, hisz mindenki nem lehet ismerős az Ontario vidékén, de azért szívesen elhiszem, hogy tudsz bánni az ágyukkal.

— Bob barátom, — mondá Sir Richard, — állítólag igen jó tüzer.

— Annál jobb, menjen hát csak oda, Bob Green, az ágyuhoz és foglalja el kijelölt helyét.

Bob meghajtotta magát és elment.

Burns vigasztalta leányát, akit nagyon megviseltek a kiállott szenvedések és izgalmak.

— Bizzál csak a jó istenben, majd visszadja megint jókedvedet, egészségedet.

— Attól tartok, kedves atyám, nem fogom tulélni ezt a sok bajt és csapást.

— Nem szabad kétségbe esnünk, Mary, Isten téged is, John is kiszabadított a fogságból,

ő megmutatta nekünk, hogy nem feledkezett meg rólunk.

— Bocsáss meg, kedves atyám, hogy oly kislelkű voltam.

Az atya megezírógatta kedves leányát, de csakhamar kizavarta őket beszédükből a francziák első ágyulövese.

A harcz ismét megkezdődött. Nikunthas piankeschavjai és a schawnok feleltek a lövésekre és csakhamar visszhangzott az egész vidék.

Nikunthas és emberei vitézül harcoltak, a miamik a dombokról nézték a küzdelmet. Washington odaszögezte távesővét, nem hagyta őket figyelmen kívül egy perczre sem.

Bobhoz, a ki még mindig ott volt az ágyu mellett, egyszerre csak odament Wayteta és így szólt hozzá:

— Ahol Bob van, oda kell mennie Nednek is. Bob és Ned.

— Ül le és maradj veszteg.

Ned szótfogadott.

A francziák már az ágyuzáshoz készültek. Washington odament Bobhoz és azt kérde:

— Megtöltötted már?

— Igen. A francziák ágyuira lövök.

— Eltalálsz?

— Megkísérlem.

— Jó.

Bob nemsokára elsütötte ágyuját. A füst eloszlott és csakhamar észrevették, hogy Bob jól czélzott, egy franczia ágyut tönkretett.

— Helyes, Bob Green, — mondá Washington barátságosan, csak folytasd így továbbra is.

— Igen, Bob meg fogja mutatni, mit tud, — válaszolt örömteljesen Wayteta.

— Ami tőlem telik, megteszem.

— Gránátod van?

— Igen, ezredes ur.

— Majd használd fel őket, látom, értesz dolgozhoz.

— Meg lesz.

Bob éppen a második lövéshez készült, midőn balról egy sereg indián tört elő az erdőből, a kik Nikunthas csapatja felé rohantak.

Bob golyó helyett hirtelenül gránátot tett a csöbe, Ned segélyével megváltoztatta a cső irányát és elsütötte az ágyut; az indiánok örült futással menekültek a váratlan támadásra.

— Így ni, gazok, — dörmögött Bob, — hagyjatok békét Nikunthasnak, mert különben Bob Greennel gyülik meg a bajotok.

Egyre közeledett egymáshoz a két fél.

Nikunthas, a ki a schawn főnökök megsebesültével egyedül vezényelte a vörösbőrűeket, jól megállta helyét, ő ép úgy, mint emberei nyugodtan, bizonyos hidegvérűséggel végezték dolgukat.

Nikunthas észrevette a neki szánt támadást és épp azért, hogy elkerülje, hátrább vonult embereivel.

A francziák tompa dobpergés közt rontot-

tak elő, az angol ágyuk többször szétszórták ugyan őket, de ismét tömörültek.

A bátor gyarmatosak már lőkészen állottak, de Washington meghagyta nekik, hogy csak parancsszóra löjjenek.

A francziák egyre közeledtek, egyszerre csak megdördültek a gyarmatosok fegyverei is. Washington parancsára sortűzet adtak, mely borzasztó pusztítást vitt véghez a francziák soraiban. (Folytatása következik.)

Az írás történetéből.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Stokan fáradoztak még a hieroglyphák megoldásán; a legjelesebbek: Marietbe pasa, Burgsch, Bunsen, Laut, Ebers György és Masperó Gaston. A kutatások alapján kitűnt, hogy a hieroglyphék kezdetben szintén kepirás volt. A képjegyek kétfelék voltak u. m. alakiak, melyek a megértetni kívánt tárgyat jelölték és jelvényesek, a melyek a nehezebben lerajzolható tárgyakat és elvont fogalmakat ábrázolták pl. a saskeselyű képe az anya szót jelentette, az oroszlan a bátorságot. A szem az ismeretet, a karika az öröklétet, mert sem kezdete sem vége nincs, a hangya a szorgalmat, a vipera a hálátlanságot, a sas a győzelmet jelezte. De mivel ily jegyekkel cselekvést nem lehetett kifejezni, az egyiptomiak kerestek és találtak módot arra, hogy azt kifejezhessék és pedig úgy, hogy két lépő lábat használtak a cselekvés jelölésére. Két láb és szem látást, két láb és fül hallást jelentett. Azonban az egyiptomiak nem maradtak mindig a képirással, hanem azt folytonosan fejlesztették, s így keletkezett a hangírás, mely kétféle volt: vagy a tárgyaknak, csak első betűjét, vagy egész szótagját jelentette. — Mig előbb a sas neve achom volt, a bagolyé mulag, később nem az egész szó jelentette a sast vagy baglyot, hanem az a és m betű. Hogy pedig félreértések se történjenek, a jegyek mellé az illető szó képét rajzoltak, például a férfi nevet jelölő betű mellé egy férfialakot rajzoltak.

A rokon hangzású szavakat, melyekben a mássalhangzók megegyeztek és egyforma rendben következtek, egy képpel jelölték. Néhol el is hagyták a magánhangzókat, ott t. i. a hol nem származhatott belőle kétértelműség.

Például a hegyton egyszerre mind to-teli, száj hro, egyszerre mint haro-hoz, ehrai-ellen, here-nyugodni.

Füles kosár-kot egyszerre mind kat-okosság, könyvtekercs, zoome egyszerre mind zom-haltalmas.

A hieroglyphék vagy 2000—3000 jegyből állottak, melyek 28 csoportba oszthatók (házi és más állatok, eszközök, fegyverek, testrészek stb.)

A hieroglyphékból származott a papi (hieratikus) írás, a mely egyszerűbb volt és csakis a papok használták, továbbá a népies (demotikus) írás. A hieratikus és demotikus írásban már nem fordulnak elő rajzok, hanem csak a rajzokhoz hasonló vonások.

Ezek később nemcsak magát a szót, hanem betűket is jelentettek, s csak is így volt lehetséges, hogy tulajdonneveket is tudtak leírni.

Az egyiptomi írásból fejlődött ki a föníciai és görög, a föníciaiból a zsidó írás és a többi európai betű alakok. A khinaiaknak szintén igen kifejtett jelképes írásuk volt. A nap és hold náluk világosságot jelentett, a fül hallást, két kagylóteknő örömet, ajtó közt lévő száj kérdést, a vízhullám és szem könyeket jelentett.

A képirásból lassankint, rövidítés után fejlődött a szóírás, melyben minden szónak külön jegye van. Ilyet használtak a khinaiak és használnak most is, mely 3000 év óta nem változott semmit, úgy, hogy a 30 évszázaddal ezelőtt írt feliratokat egész könnyűséggel lehet elolvasni. A khinaiak írásban, minden egyes főnévnek, melléknévnek, igének és elválasztó szócskának külön jegye van, a melyek közt hasonlatosságot felfedezni hiába való munka. A chinaia nyelvnek körülbelül 50,000 külön írásjegye van a melyeknek megtanulására egy emberélet nem elég.

A szótagírásból fejlődött ki végre a hang vagy fonetikus írás, melyben minden szóelem-

nek külön jegye van. A legrégebbi nép, melynek hangírása volt, az akkadok voltak. Az ő írásuk is előbb képirás volt, mely csak később vált fonetikussá. Ők voltak feltalálói az ék írásnak, melyet rovasalakban vittek Chaldea-ba. Háromféle ék írás volt: akkadi, az asszír-babiloni és a perzsa, a mely csak Kr. után szűnt meg. Az ékírás használata igen egyszerű, az ékeknek vízszintes függőleges és ferde alkalmazásából alakul.

Itt közlöm az ékírás néhány betűjét:

𐎶 = a, 𐎶𐎶 = ak, 𐎶𐎶𐎶 = aj, 𐎶𐎶𐎶𐎶 = ap

Az első ki az ékíratok megfejtésével foglalkozott, Niebuhr volt. Kivüle még sokan foglalkoztak az ékíratokkal és pedig Münzer, Layard, Botta, Rawlinson, Hinks. A kutatásból kitudt, hogy a legújabb perzsa ékírásnak 42 jegye volt s hogy a függőleges ék csak szóelválasztó. Smidt, Novus, Lenormaut héber és arab nyelvtanból asszír nyelvtant állítottak össze s így sikerült lassankint megfejteni az akkad ékíratokat. Mióta ez sikerült, sok oly dolog került napfényre, a minek az előtt híret sem hallották s az asszír és babiloniak történetéből sok olyat tudunk, a mi azelőtt mesés volt.

Az európai népek közt egyedül a székelyeknél maradt fel az ékírás. Thüróczi, Oláh Miklós és néhány tanu azt állítja, hogy a székelyek az előtt ősi írásjegyeiket használták. Ezen írásnak egyedüli maradványát Enlaka község unitárius templomának mennyezetén fedezték fel. A felirat két sorból áll s 1668-ból való.

A felirat közetkező:

DEUT: VI. DEYAT H1 #
DZAT TADAMB AM T # H JJA

(Visszafelé kell olvasni: Georgius Musnai.)

Ezen betűket összehasonlították a babiloni, föníciai írásjegyekkel s a székely betűknek legrégebbi alakja s ezek közt hasonlatosságot találtak. Mivel pedig az előzásiai jegyek az akkadoktól származnak, ezekről is azt állítják, hogy onnan veszik eredetüket. Másrészt az a vélemény, hogy a székelyek írása régebbi szláv betűknek a glagolitnak utánzata.

A föníciaiaknak hangírásuk volt 22 jeggyel. A föníciaiak írása csak a mássalhangzókat tünteti fel, a magánhangzókat az olvasónak

kell kiegészítenie. Nem tudjuk biztosan, ki hozta be a betűk használatát Görögországba. A régiek hagyománya azt tartja, hogy a föníciai Kadmus, Plato pedig, hogy Theut (Tot) a ki az egyiptomi Thebeből származott, vitte be Föniciából a betűk ismeretét Görögországba. Hogy a görög betűk a föníciaiból vannak véve, kiviláglik abból, hogy a legrégebbi görög betűk hasonló alakúak és hangzásúak mint a föníciai, továbbá, hogy a görögök a föníciai mássalhangzókat magánhangzóul használták és hogy a görög betűket is eleinte jobbról balra, később balról jobbra olvasták.

A görög abcből fejlődtek ki a gót, örmény, georgiai és a többi európai írásrendszerek.

Mint minden találmánynak fejlődése és tökéletesedése, úgy az írásé is hirdeti az ember elme nagyságát. Az ember nem maradt meg durva műveletlen állapotában, hanem mindig a szép, a tökéletes után törekedett, ellentétben az állatokkal és ösztönökkel, mely nem tökéletesedik tovább, hanem olyan volt a teremtés napján is mint jelenleg. A madarak ép úgy készítik fészkeiket, a hód ép úgy készíti lakát most, mint évezredekkel ezelőtt; az ember azonban most nem barlangokban lakik, mint hajdan az ősidőkben, hanem gyönyörű palotákat épít; nem bottal és dorongokkal védekezik a vadállatok ellen, hanem fegyverrel, nem kezdetleges képekben fejezi gondolatait, hanem betűk segítségével örökíti meg azokat; folytonosan művelődik és tökéletesedik, de bár már a természetnek sok titkát kikutatta s a maga hasznára fordította, ha e magukban véve nagyszerű eredményeket a nagy mindenséghez hasonlítjuk, be kell látnunk, hogy mindaz a mit gyarló eszünkkel elértünk, parányi por szem ahhoz képest, a mit a Mindenható csupán egy szavával hozott létre. Mind a mellett nem kell elesüggednünk, hanem szem előtt tartva Madách szavait, melyeket az Úr ajkára ad, midőn Adámot vigasztalja: «Ember küzdj és bizva bizzál!», arra kell törekednünk, hogy a tudománynak és fejlődésnek minél magasabb fokát érjük el.

(Forrásul szolgáltak: Névy: Olvasmányok a rethorikához. Képes Családi Lapok: A betűírás és papíros története. Beöthy: Irodalomtörténet. Pallas Lexikona. Dortsak Gyula. Értekezés az ókori történelem tanításáról. T.: Fölfedezések könyve.)

(Vége.)

Deéli Adorján.

A kis piktor szerencséje.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Csepeli nyugtalankodva jegyezte meg szomszédjának, Ernőnek: — Nem tudom, minő örömet talál Kripka az ilyen társaságban, mint ez az otromba, gubanczos eb: ma bizonyára ismét kellemetlenségbe fog bennünket sodorni.

— Hagyd őt — felelte Ernő — egyszerűen nem törődünk a kutyával, aminthogy én is óvakodni fogok ezután a gazdája előzekénységét igénybe venni. A kutya vad ugrásokban, hangos vihoggal toboit körülötte. Majd ráijesztett néhány békés sétálóra, majd a gyöngébb kutyákat cibálta meg. Most meg éppen egy birkanyajnak rontott, a megrettent állatok persze szétrebbentek. A pásztor káromkodott, kutyája pedig oly dühösen rohant a rendezőre, hogy ez hosszas küzdelem után jól megtépázva, vonitva rohant el onnét, hogy aztán egy jámbor paraszt libáit kergesse a réten át.

Délre elérték a kis festők a czélul kitűzött hegycsúcsot. Egy hatalmas tölgyfa fenséges koronája alatt telepedtek le mindnyájan, egyik falatozgatni, a másik pedig vázlatot készíteni. Amint azonban Ernő kihuzta zsebéből kis darab kenyérét, az éhes kutya odaugrott, kikapta kezéből és eltünt vele a bozótnan.

Kripka úgy kaczagott kutyája eme legújabb csinyjén, mint egy hegyi manó. Majd atyáskodó hangon így szólt a szegény fiúhoz: — Majd a Fehér Szarvasban mindjárt kárpótollak a kilátozott szurkolásért és az elveszett ebédért!

Ernő hallgatott; legjobban szeretett volna édes anyjához visszatérni.

A többiek is rossz kedélyhangulatban voltak ma. Még Kripka is érezte, hogy barátjait, különösen Ernőt megbántotta. Hogy kibékítse őket, ajánlotta, hogy a délutánt a közeli Fehér Szarvasban töltsék, amely központja volt a délutáni sétálóknak. Egy kis rábeszélés után a jölelkű Ernő is ráállott, Kripka pedig kötelezte magát mindnyájuk költségei fedezésére. Nemsokára egy árnyékos kis lugasban ültek, Kripka kenyeret meg sört hozatott és egy kis ideig elég komolyan és okosan szórakozott társaival. Negyedórától negyedóra elénkül a mulatóhely, mert a délutáni sétálók csoportostul lepték el az asztalokat. A művészek asztala is megélénkült. Óváry, aki jó előadó tehetség hírében állott, megeresztette diáktrefáit, amelyen mindnyájan szívből nevettek. Ekkor váratlanul vetette közjük Csepeli azt a naiv kérdést, vajjon

veszély esetén melyik tudná a legnagyobb bátorságnak tanujelét adni.

— No hát — vágta ki főnhéjazó hangon Kripka — hogy melyik köztünk a legbátrabbik, azt nem mondhatom meg, hanem azt, hogy ki a leggyávább, azt már meg tudom nevezni. — E szavaknál oly gunyos és félremagyarázhatatlan mosolylyal tekintett Ernőre, hogy értették, kire czélez. Mielőtt ez válaszolhatott volna a sértésre, mindnyájuk figyelmét egy arra haladó uri fogat vontá magára, amelyben egy előkelő úrnő és két angyalarezu gyermek ült. Az öreg kocsisnak elég munkájába került a nemesvérű, ficzkádozó lovak fékentartása. Még mindig bámulták a szép lovakat, midőn Hektor, Kripka kutyája oly dühös ugatással támadt meg egy fogat mellett játszadozó ölebecskét, hogy a lovak megijedve hirtelen félreugrottak, majd vad vágatásba csaptak át. A kocsis lefordult a bakról és eszmélet nélkül terült el az úton, a bennülő hölgy pedig két gyermekével rémülten sikoltozott segítségért. Mint a kilótt nyíl, úgy ugrott ki Ernő a Lugasból és a rét egy részét ügyesen átszelve, elibök került a lovaknak Elkapta a gyeplőt, de az erős állatok tovább vonzólták őt is, míg végre az ut egy kanyarulatánál sikerült neki a lovakat megállítani. Lihegve szaladt most már oda a kocsmáros, mert a kocsis még mozdulni sem tudott. Amint nagy sokára föl tudták szedni, kitudt, hogy eltörte a bal lábát.

A gyermekeivel együtt szerencsésen megmentett úrnő forró köszönetet mondott a bátor megmentőnek és neve után kérdezősködött.

— Oh — válaszolta ez elvörösödvé — a nevem nem tartozik a dologra; szívből örülök, hogy sikerült önöket nagyobb szerencsétlenségtől megóvnom!

Amint az úrnő az éppen fölajduló kocsisra nézett, Ernő gyorsan visszavonult és igyekezett minél előbb a városba jutni. Társainak is még meleg, de már üres helyei árválkodtak a lugasban. Kripka ugyanis attól tartván, hogy garázdálkodó kutyája miatt felelősségre találják vonni, művészbárátaival együtt az olyan Horátius módjára oldott kereket, akinek éppen nincs szándékában csak egyszer is visszafordulni.

A kocsmáros dühöngött: — Majd megcsipjük a jómadarakat! Egyiküknek, ama Cerberus gazdájának az apja a Huszár utcában lakik, az majd megfelel mindezekért!

A fiatal úrnő megbizta a kocsmáros, hogy a szegény öreg kocsiszt szállítsa el közel-fekvő villájába, maga pedig a kocsmáros fiával hajtattott haza, aki elég ügyesen kezelte a gyepelőt.

— Ne feledje el — kiáltott vissza még egyszer a kocsmárosnak, — megtudakolni a derék ifju nevét, aki engem és gyemekeimet megmentett!

— Nagy Isten! — rémüldözött Ernő anyja otthon — mi lelt ma téged? A kabátod piszkos, szétrongyolódott, mintha csak dulakodtatok volna az úton!

— Egy kevés türelmet kérek, kedves anyuskám — felelte Ernő — tüstént elmondok mindent.

Ezzel letette vázlatkönyvét kis dolgozó asztalára, letette a siralmas külsejű kabátot és rendre elmondta édesanyjának, ami a Fehér Szarvasnál történt.

— Hála légyen az Istennek, hogy nem esett semmi bajod édes fiam — sóhajtott Halmyné megkönnyebbülve — de nem fognak tan megbüntetni, hogy a vad Kripka társaságában voltál?

— A biz megeshetik, de hát elvégre is a kutya nem az enyém. Kripkának kell mindenért megfelelnie.

Két nap telt már el a kirándulás óta. Ernő már nem is gondolt bátor föllépésére, midőn a harmadik napon egy urasági inas jelent meg a szerény hajlékban, levelet adott át és az ajtóban tiszteletteljesen állva maradván, várta a választ. Meglepődve nyitotta föl Ernő a levelet és a következőket olvasta:

— Halmy Ernő festőművész úr felkértem, hogy ma délben alulirott lakásán megjelenni sziveskedjék.

... Erzsí grófné.

Fejcsóválva nyújtotta Ernő a levelet anyjának, majd megjegyezte:

— Mit gondolsz, anyuskám, talán valami megrendelést kapok?

Azután így szólt a szolgálóhoz:

— Mondja meg, kérem, úrnőjének, hogy pontban tizenkét órakor fogom tenni tiszteletemet.

Anyja és fiu egyaránt törték fejüket affölött, vajjon mi mondani valója is lehet a grófnőnek egy fiatal, még majdnem teljesen ismeretlen festő számára. Még nagyobb gondot okozott mindkettejüknek a kétség, hogy megjelenhet-e Ernő kopottas ruhájával egy grófi házban, míg végre az anya okos szavai eloszlatták a kétséget:

— Eredj csak édes fiam, a grófné bizonyára nem azért hívát, hogy ruhád fölött tartson szemlét, hanem a munkádat szeretné tán látni. Ámbár ebben a mai világban, különösen az uraknál egy jó öltözet ruha a legjobb ajánlólevél.

Éppen tizenkettőt ütött az óra, midőn a palotaszerű épületben Ernő arra felé tartott, amerre a grófné lakosztályát mutatták neki. A komornyik gyanakodva nézett végig a kopottas külsejű ifjun és csak akkor jelentette be, a komornával, mikor látta a grófné levelét.

Néhány pillanat múlva Ernő a fogadóteremben volt.

Barátságos hangon szólt hozzá a grófné: — Lépjön közelebb kedves fiatal barátom, mi mindenekelőtt szívből jövő köszönetet mondunk önnek bátor tettéért.

Megszeppenve ismerte föl Ernő azt a hölgyet, a kit ő határozottságával nagy veszélyből mentett ki a Fehér Szarvasnál. Vonakodva engedelmeskedett a szives fölszólításnak, hogy foglaljon helyet.

— Maga gonosz ember — folytatta azután kedvesen feddő hangon — ugyan miért sietett úgy el a köszönetünk elől?

Ernő nyugodtan válaszolta, hogy csak kötelességét teljesítette és éppen nem tartott igényt a köszönetre.

— De édes fiatal barátom, eliheti ön, hogy én a magam és gyemekeim élete megmentőjének adós tudnék maradni forró köszönetemmel és elismerésem egyéb jeleivel?

E szavaknál csengetett és a belépő komornának magparancsolta, hogy vezesse be gyemekeit. A két kis lány belépett és Ernő majd hanyatt esett, mikor az egyik egy gyönyörű diszítésű arany órát, nehéz arany lánczczal, a másik pedig nem kevésbé értékes gyémánt gyűrűt nyújtott neki. A kis leányok édes, selypítő hangon, amennyire beszélő tudományuk engedte, mondtak köszönetet a jó bácsinak megmentésükért. Ernő roppant zavarba jött, nem akart tudni az ajándékokról, de végre is midőn három oldalról látta magát ostromolva, elfogadta őket.

Miután a barátságos grófnő gyemekeit újra kiküldötte, a legjóakaróbb érdeklődéssel kérdészködött Ernő családi viszonyai felől.

Minden szegyenkezés vagy szépitgetés nélkül válaszolatott ez a kérdésekre.

— Remélem, kedves barátom, hogy e naptól kezdve önnek és anyjának segítségére lehetek a létért való küzdelmükben, tán elviselhetőbbé fogom tenni sorsukat; egyébiránt ön festő, a mint előbb említette, nemde?

Ernő szerényen válaszolt: — Nem igen áll jogomban, méltóságos asszonyom, hogy festőnek nevezzem magam, mert még nem is alkottam valami számbajöhető művet.

— Jó, jó, kedves Halmy, hozzon csak legközelebb néhányat a munkáiból: azt hiszem érték egy kissé az ilyfélékhez! Ujabb és újabb köszönetnyilvánítás közben hagyta oda Ernő a grófnét, hogy türelmetlenül várakozó anyjához siessen.

— Anyuskám, kedves anyám! — rontott be az örömtől magánkivül a szobába — mátl fogva vége minden szükölködésnek; nézd csak mit tukmáltak rám! — E szavakkal kirakta kellemesen meglepett anyja elé az értékes ajándékokat. — Ez azonban még nem minden! — folytatta aztán — a jóságos asszony látni akarja a munkáimat is, hogy ezután műértő tanácsaival segítségemre legyen. No ugyan nem fog csalódni bennem!

A szegény asszony könyekre fakadt és hangos szavakkal mondott hálát a Mindenhatónak, a miért oly váratlanul áldotta meg a szerény hajlékukat.

Másnap reggel két inas egy jókora ládát czipelt a kis szobába, egy Halmy festő úrnak czimzett levél kíséretében, mely így hangzott:

Kedves ifju barátom! Itt küldök egy kis kárpótlást annak fejében, hogy ön a megmentésünk alkalmával ruháját tönkre tette. A mit jó anyjának mellékelve küldök, az csak jóindulatáról és hálájáról tanuskodjék az ön lekötöztetjének.

... grófnének.

A szolgálak eltávozása után fölbontották a ládát. Több volt abban mindannál, a mit eddig egy helyben csak el is képzelhettek. Ernőnek két öltözet elegáns szabásu ruha, több tuczatra menő finom fehérnemű, az egyik kabát zsebében egy csinos tárcza három százas bankóval és még sok egyéb.

Ernőt annyira meglepte ez a hőség, hogy megkérdezte édesanyját vajjon szabad-e, illik-e nekik ily sok jót elfogadni, hisz ez sokszorta többet ér az ő eddigi összes vagyonuknál!

A jó asszony csak ott fohászokodott összetett kezekkel az asztal mellett, végre fölsóhajtott: — Hát mégis visszatérnek az oly régen elmúlt, sokat emlegetett szép napok!

Ugy álltak ott mind a ketten, mint karácsonyestén a gyermekek a karácsonyfa alatt, midőn halk kopogás után Óváry lépett be komoly, aggodalmas arczkifejezéssel.

— Éppen jókor jössz — kiáltott feléje

Ernő — hogy tanuja légy váratlan szerencsének. Ide nézz! Mit gondolsz, honnét került ide mindez.

A meglepett jó barát bevallotta, hogy neki bizony halvány sejtelve sincs róla. Ernő elmondott neki mindent. Nagy csodálkozással halgatta Óváry a magyarázatot, miután őszinte szívvel gratulált barátjának, hogy bőkezű pártfogónőre akadt. Minden irigység vagy egyéb rossz indulat nélkül jegyezte aztán meg, hogy azért a bátor föllépésért, azért a csodálatos léleleljenlétért a mit még ő sem várt Ernőtől, nagyon megérdemli ezt a szerencsét.

— De tudod-e — folytatta ismét elkomolyodva — mi történt? Meg vagyunk idézve holnap délutánra a kapitánysághoz.

— Miért? — kérdezte Ernő meghökkenve.

— A miatt az Isten verte kutya miatt. A Fehér Szarvas kocsmárosa feljelentett bennünket. Kripka fogja nyilván a legnagyobb büntetést kapni. Tán még te is kaphatsz meghívót.

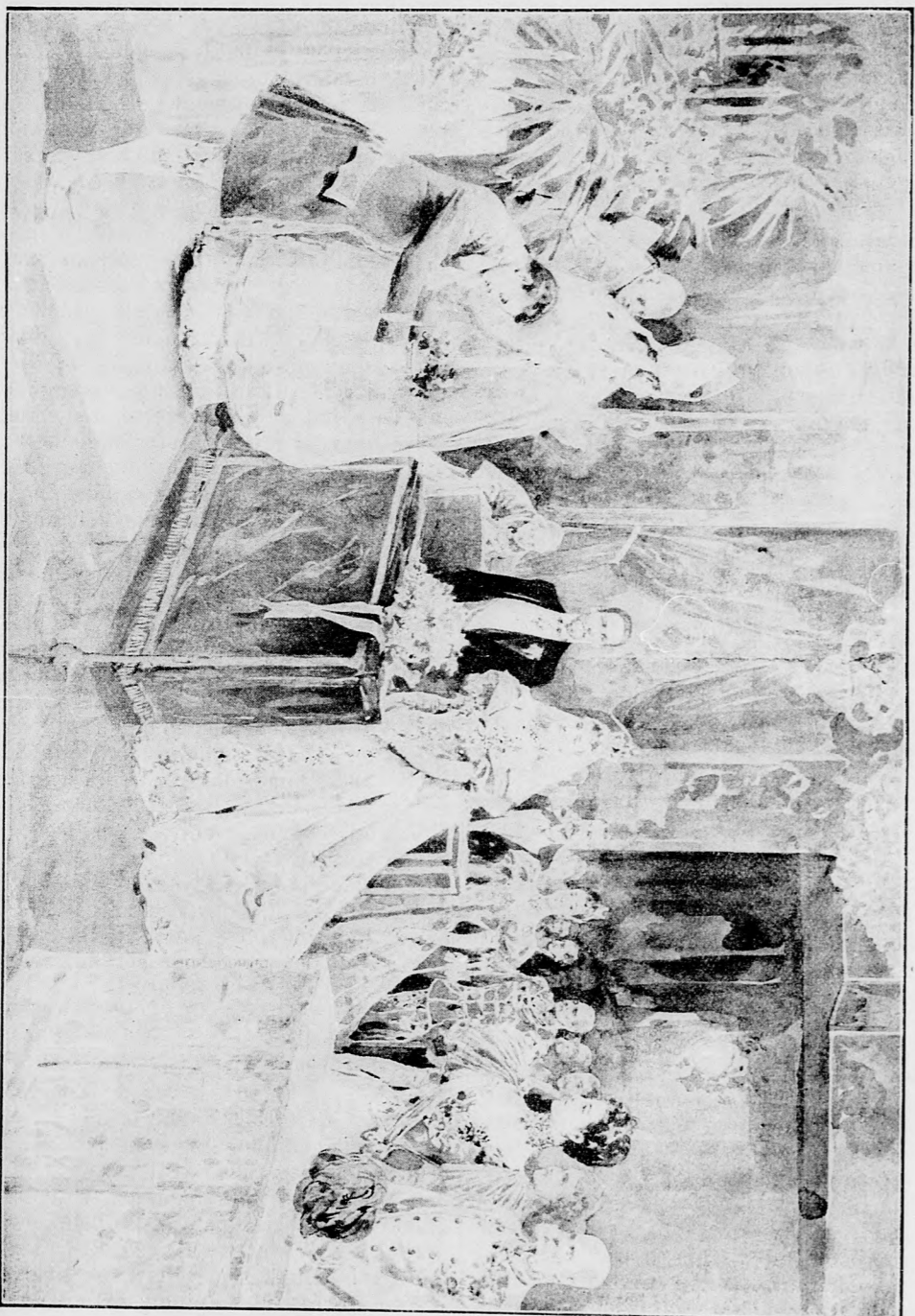
Ernőre szemmel láthatólag kellemetlenül hatott ez a hír, később azonban megvigasztalódott: — Ne aggódjál édes barátom! Ki fogom kérni a grófné pártfogását a kapitány úrnál és még minden jóra fordulhat! — E pártfogás hasznában erősen kételkedve bucsuzott el Óváry szerencsés barátjától. Ez azonnal szavának állt és egy kérő levelet intézett a grófnéhoz, kiváltképpen könnyelmű barátja, Kripka érdekében. Egyszersmind mindkettejük köszönetét is tolmácsolta a nyert ajándékokért. Szépen letisztázva, bepecsételte a levelet és átöltözött, hogy személyesen adja át a grófi ház portásának.

Egyszersmind elvitte három tájképét az aranyozóhoz, tudva, hogy egy szép keret a festményt még inkább kiemeli. Néhány nap múlva visszakapta képeit és pár sor kíséretében elküldte azokat jötevőnjéhez.

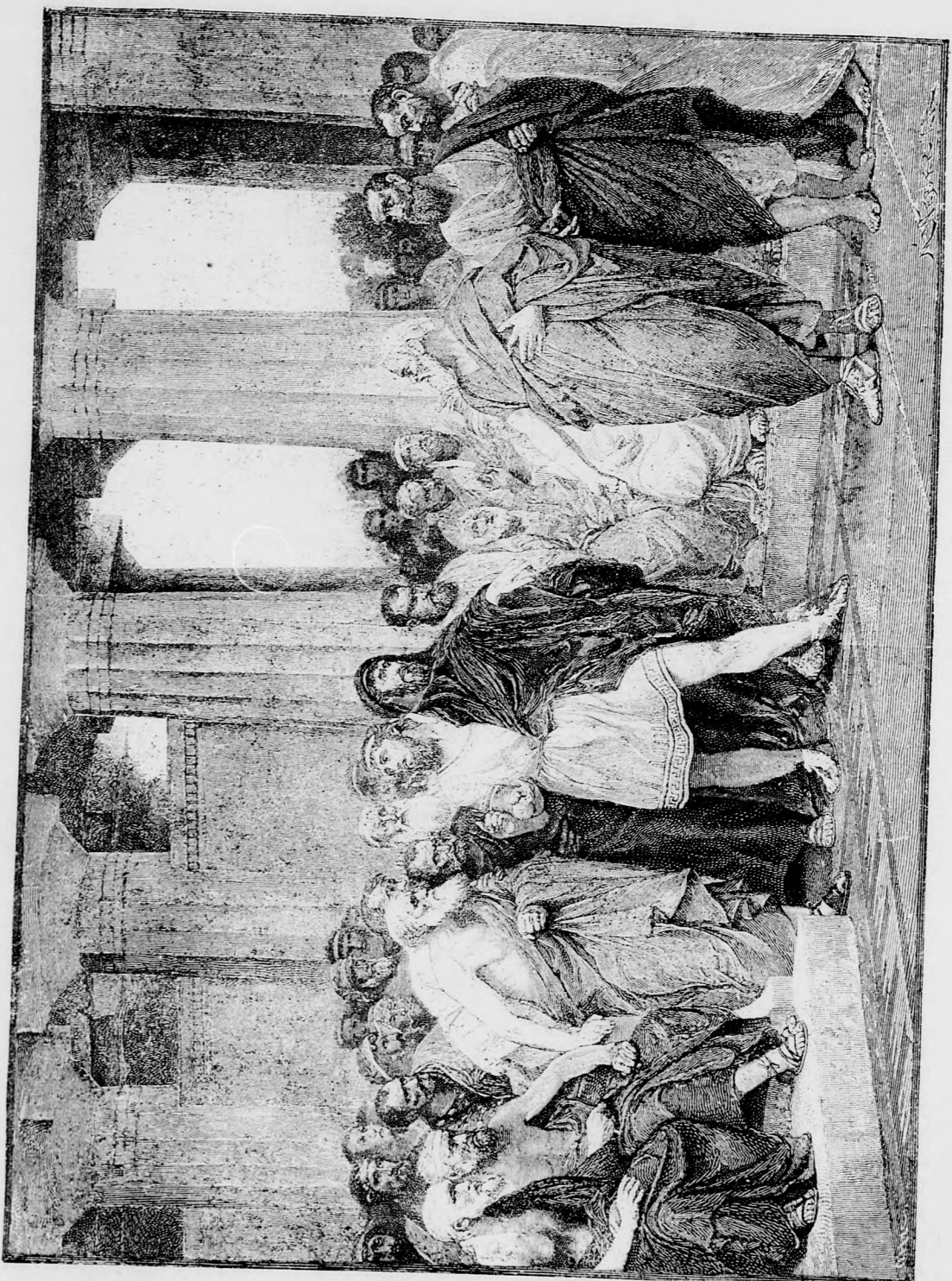
Az utcán találkozott egyik barátjával, Csepeli Jóskaival.

— Te szerencsefia! — kiáltott rá már messziről — fogadd szives gratulációm, te — udvari festő! Őszintén örülök a szerencsédnek, melyet mindnyájunk közül leginkább te érdemeltél meg. Ezenkívül mindhármunk nevében hálás köszönetet mondok, a miért pártfogónőd révén kiszabadítottál bennünket a hínárból. Ugy hogy a végzetes kutyahistória miatt mi bajunk sem lett. Csak Kripka kapott jókora orrot a kapitány urtól. Azt hiszem, immár elment a kedve olyan cerberusoktól, mint Hektor.

(Folytatása következik.)

MÁRIA DOROTTYA KIR. HERCZEGNŐ ESZTIVÓJE AZ ^{VALLESI} HERCZEGGEL,
ORLÉANSI *(lásd az 846. lapot Melyszigorúlat és a szerkesztést)*

SOKRATES BIRAI ELŐTT.

SOKRATES.

(Képünkhez.)

(*) A peloponesusi háború következtében Görögországnak nemcsak szerencsecsillaga homályosult el s az állam virágzása hanyatlott, hanem a jó erkölcsök is veszni indultak. Az életbölcesség és az élni tudás kezdtek legfőbb jó gyanánt szerepelni s a vallás és a nemes érzelmek helyébe a hazugságra és csalásra épített filozofia lépett: a szofisták tana.

Ezek a szofisták, főleg Gorgias, Protagoras, Hippias és mások, gazdag ifjakat édesgettek magukhoz, a kik gazdagon fizettek a fölfordult okoskodásokért, a melyek a nemzetet a tönk szélére juttatták s a családi és nyilvános életet megmérgezték. Ezek közé rontott be Sokrates, egy athéni polgár s lelezáta a szofista kufarokat s tanítványai szíveiben a hit, jámborság és jog becsülésének érzelmeit ápolta.

Nem katedráról s művészi előadásban hirdette tanait, hanem az utcán kérdegetve és feelve, a szabad természetben vagy a kézművesek boltjaiban magyarázta életbölcességének elveit, melyeknek alapja az «Ismerd meg magadat» volt.

Az ő világos, tiszta felfogása, egyszerű, kifogástalan élete és a tanítványai előtti nagy tekintélye, felbőszítették a szofistákat, mert gazdag és tehetséges ifjak, minők Alkibiades, Kritias és mások voltak, csatlakoztak hozzá. Képzettsége, alapos tudása, polgári kötelességeinek hű teljesítése, hozzáférhetetlen, tiszta életmódja, mely a tiszta lélek és az igazság alapjain állt, tanainak sarkpontja, hogy egyedül a becsületesség az igazi boldogságra vezető út,

hogy az ember természeti képességei alapján az erényekre és tudásra született, a minden jóra fogékony ifjuság bálványává tevék őt.

De azért sok ellenséget is szerzett magának keresztkérdései által, melyekhez néha sok metsző gúny vegyült s midőn tanítványai közül némelyek, mint Kritias, a demokraczia ellenségeivé váltak, a népuralom néhány heves híve bepanaszolta őt, hogy az ifjuságot megrontja, hamis isteneket tanít, főleg, hogy azt állítja, hogy minden emberben lakik egy isteni szellem, a «daemonium», mint lelkiismeret és cselekvő erő.

Egyszerű védő beszédben védte magát Sokrates e vádak ellen a heliasták vagyis a néptörvényszéki bírák előtt.

Hiába győzte meg bírát a vád gyűlöleteségéről, a vádlók rosszakaratáról, nem használt. A törvény őt, mint lázítót, mint az ifjuság megrontóját és az istenek megsértőjét halálra ítélte.

Sokrates nyugodtan fogadta a halálos ítéletet. Midőn tanítványai őt börtönéből menekülésre biztatták s a gazdag Kriton esengve kérte, hogy mentse meg életét, méltatlankodva utasította vissza kérését, mert, ugymond, nem akarja tanítását hazugságnak s egész életét csalásnak feltüntetni. Utolsó óraiban beszélt a lélek halhatatlanságáról és kiitta a méreg poharat s bölcshez illő lelki nyugalommal halt meg. Sokrates nem irt le semmit, csak az ifju Plató adja beszélgető formában a Sokrates szájába bölcs tanait.

TÉLI KÉP.

Túl azokon a kéklő hegyeken,
Hol gyors patak fut a völgyön keresztül,
Áll a magas kolostor hidegen,
Barnán kiválván a fehér keretből.
A patak alszik jégsírijába most,
Virágos völgyét, a gyöngyharmatot,
Az enyészetnek apja, az idő
Befődte, im rajt a szemfedő,
A megfagyott hó gyémánt felszínén
Csillogva játszik a piczinyke fény,
Mit a képre szánakozón tekintve,

A téli nap nagy fukarul lehinte.
Levetkőztetve a nagy reneteg,
A sok fa mind dermedten didereg.
Csupasz testökre, míg pihen a szél,
Friss hóból dob fehér ruhát a tél.
A nagy magány ezer zengő dalárját
Az árva fészkek mindhiába várják,
Sereges varjuk járják a havat,
Tünődnek, hogy nincs betevő falat,
Harkály kopog a fákon esőrível,
S éhes veréb borzongva csiripel.

Szávay Gyula.

Lord Byron Manfréd-je.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Fiatall ember, tudós, önmagával meghasonlott s mégis magának él, eladja magát a gonosz szellemeknek, s uralkodik rajtuk, keresi s mégis féli a halált: ez Byron Manfrédje.

Tudást, jóságot, erőt egyaránt semmisnek érez; mind nem csöpögtet belé hitet, reményt, szeretetet. Csak egyetlen lény értette meg: Astarte; az is elhervadt kielégithetetlen szívében. Magát vádolja gyilkosának; kimondhatatlan és megmérhetetlen fájdalom kínozza őt «egy mindig titkos óra óta».

Nincsen szívében egy ideg, mely valamely vágyra vagy reményre fölbodogna; rá nézve nincs a földön se rút, se szép; a felséges természetet nem tudja csodálni, bajai közönyösen hagyják. Hánykolódásai közben egy pillanatra gondolkodik a felől, a mi szép a természetben: filozofikus szemlélődése s okoskodása egy percze megakad a sas merész szárnyalásán, a pásztorsíp egyszerű zenéjén s szeretné, ha ő ily édes dal láthatlan lényege, ily élő zengzet lehetne, ily testetlen gyönyör, lehelő őszhang dallamban, melodiában születve, s mint ilyen a bájos hanggal csöndesen kimúlhatna: mert neki így az élet csak gyászos hervadás.

Ifjusága óta elvált az emberektől s nem halandó szemmel nézte a világot, nem volt becsvágya, életezélja. Más volt a búja, más az öröme, más a szenvedélye: rokonérzés nem fűzte őt senkihez sem, nem szeretett senkit sem azok között, akik körül élt. E helyett az erdőt járta, a jeges ormok éles, zord levegőjét szívta, hol nem mer fészket rakni a madár, s a kopár szirtek közt még bogárka sem zümmög.

Szerette nézni fényes éjszakákon, hogy száll a hó és hogy hull a csillag: bámulta hosszan a villámló eget, míg csak bele nem káprázott szeme világa; merengve nézte a hulló levelet, míg bús dalt bűgött az őszi szél. Ezekben s a magányban telt minden kedve. De ha emberi lény jött utjába, akkor ismét közönséges ember, por volt újra.

Magános vándorlásai közben elbolyongott a Halál oduihoz s az okozatban keresni, kutatni kezdé az okot. Mi az oka, hogy az embernek meg kell halnia? Koponyákból, csontokból s rothadt törmelékekből tiltott dolgokat következtetett.

Majd évek hosszú során át tanulta a haj-

dankor búbajos tudományát, mely ma ismeretlen.

Nem kimélve munkát, időt, rémitő próbákat és önsanyargatást állva ki, mely a levegőt és minden szellemet, mely a levegőben, földön és a végtelenben bolyong, legyőzi: vakmerően szembe nézett az örök valóval, mint a hajdankorban a nagy mágusok és Jamblicus, a bölcsész, ki Erost és Anterost forráslakásukból felbűvölte, míg egy szelid lény, ki ép úgy mélézött a magány ölen, ép úgy szomjazott a titkos tudásra, mint ő: sajátos részvétet, mosolyt, nemes gyöngédséget s alázatosságot kelte benne iránta. Szerette s megölte, de a szívével ölte meg, mert az megtört, elsorvadt.

S azóta hasztalan merült lelke ábrándozásba, hasztalan kereste a feledést, — nem lelé azt sehol.

A tudományával sirjaik éjjeléből felidézett szellemektől is ezt kérdi, de ezeknek sincs hatalmukban ezt megadni.

S Manfréd, mintán hasztalanul kísérlett meg mindent, visszaesik a csendes apathiába lethargiája egy hosszú haldoklás, melynek filozofiaja a halál, a sírgödör.

S midőn Arimán parancsára a lelkét megértő Astarte szelleme feltűnik, ez a sajátosan philosoph természet feleszmél, lelkesedni is tud és így esdekel hozzá:

Lásd, mielőtt meghalnék, úgy szeretném
A hangodat még egyszer hallani,
Mely egykoron zeném volt! Oh, beszélj!
Hozzád kiálték csöndes éjszakákon,
Hogy felriadt a szunnyadó madár
A meztelen lombok közt; fölverém
A bérczi farkast — és a merre jártam
Megtanítottam a barlangokat
Ah, hasztalan vízhangzott vedre
Túlvirrasztottam minden csillagot
Keresve téged ott fenn mind hiába!
Szólj, szólj! Bevándoroltam a világot,
S hozzád hasonlót nem találtam!

Manfréd nem érzi úrnak maga fölött sem Ahimánt, sem az Istent. Az emberi gondolat, mely tülesapongva tévelygővé, iránytalanná s gyümölcstelenné lesz, benne az akaratérő legfelső mértékével párosul.

E kimagaslásban omlik össze, midőn megérkezik az, a kinek végre hódolni kénytelen, a természeti törvény vérehajtója: a halál. Már érzi lehelletét s elüzi a démont, ki bünei büntetésül magának követeli őt:

Érzem, hatalmad nem terjed ki rám ;
Tudom : zsákmányod nem leszek soha !
A mit megtettem, meg van téve ; hordok
Magamban oly gyötrelmet, hogy te azt
Nem tudnád megtetézni ; önmagának
Felel csupán a halhatatlan lélek
A jóért s rosszért, ami benne él ;
Benső érzése, ha e porhüvelyt
Immár lerázta, nem az elmuló
Külső világtól kapja színeit ;
Fájdalmat érez ; vagy gyönyört, de mindent
Az öntudat forrásából merít.
Te nem valál kísértőm, nem lehattél ;
Te nem szedtél rá, prédád sem vagyok ;
Magamnak voltam megrontója én,
Maradjak is ! El, megvert ördögök ti !
El innen ! Rajtam a halál keze,
Nem a tietek.

Manfréd nemcsak az egyetemes világrenddel van meghasonlásban, hanem az általa annyira kedvelt természettel is. Örök törvényességéből a

lét nyugalmát és nagyszerűségéből a lélek föl-emelkedését a zergevadász meríti ki: az erkölcsi törvény szavát az apát hangoztatja, ki mint az égi kegyelem közvetítője bátran jelenik meg előtte.

Manfréd büne nem a gonosz elv, hanem a nagyság megférhetetlensége, a korlátlan önállóság vágya, mely magából indul ki és magában bizakodik.

A vég, Byron jellemét, felfogását s excentrikus világnézetét fejezi ki páratlan vakmerőséggel s a halál utolsó szavai: «Agg ember, lásd, meghalni nem nehéz» jellemzik annak az embernek a halálát, a ki idegen földön, Hellász klasszikus földjén halt meg az újra éledő görög szabadságért küzdve és magát feláldozva.

Rupp Kornél dr.

DECZEMBER.

— A «Tanulók Lapja» számára írta: Gál Kálmán. —

Az ünnep alatt úgy a nyilvános, mint magán foglalkozások szüneteltek s mindenütt szabadság uralkodott. A foglyok lánczaít levették, a rabszolgák fogát, a szabad római polgár ruháját öltötték magukra, étkezéskor tulajdon uraik szolgálták fel nekik. Mindez azonban vékony vigasztalás volt kemény helyzetűeknek, a melyen csak a kereszténység kezdett némileg segíteni. E napokon a gazdagok nyílt asztalt tartottak, a háziak, családbeliek egymást megajándékozták, a honnan a mi karácsonyi ajándékozásaink is eredtek. Össze voltak kapcsolva ezen ünnepekkel játékok, circusi versenyek, gladiator küzdelmek is, a melyek mind a közönség mulattatására szolgáltak.

Deczemberben van az emberiség ős atyjának, Ádámnak emlékűnepe is. Őt a zsidók igen bölcs, tökéletes embernek képzelték. A keresztény művészetben Ádám és Éva alakját többféleképen feldolgozták. Ekkor van Éva anyánk emléke is, a kinek neve zsidóul élet, az első asszony, okozója egyuttal az első bűnnek is.

A kereszténység egyik legszebb családias ünnepe, a Karácsony, Krisztus születésének emlékére decz. 25-én van. Másképen Nagy-Karácsony is megkülönböztetésül a kis karácsonytól, Krisztus körülméltetésének ünnepétől, a mi attól nyolczadnapra esik. A karácsonyt a keletiek hajdan Vizkereszt ünnepével együtt január 6-án ünnepelték, a nyugati egyház azonban dec. 25-re tette s ezt a IV. sz. óta a ke-

leti egyház is elfogadta. Karácsony az egyházi év első ünnepköre, a mely advent első vasárnapjától a hetvened (septuagesima) vasárnapig tart.

Ezen ünnepkörhöz (vizkeresztig) egész sereg karácsonyi szokás fűződik. Azonban csak kisebb részük tisztán keresztény eredetű egyházi szokás és ezeknek is egy része hasonló pogány szokások helyébe lépett, ezért van sok jellemző hennök. Nagyon elterjedt a betlehemes kántálás stb. Tisztán a karácsonyhoz tartoznak a karácsony esti, első, másod és harmadnap, valamint a kis karácsony, új évi és vizkereszt (három királyok) szokások.

Mindezeknek pogány elemei az ősi napfordulati ünnep emlékei. Ilyenek a karácsonyi tuskó elégetése, a karácsonyfa, mely csak legutóbb jutott el nem germán és délvidéki népekhez is, sőt nálunk is német befolyásra (Christbaum-fa) honosult meg. A babonák is pogány vallási vonatkozásúak; ezek közt szerepelnek a jóslások és a jövő titkainak megtudására vonatkozók, így: a varázslás, Luca széke, ólomöntés, egyéb sorsvetés és ezekből a római Saturnalia-n is meg volt játékokból fejlődött kártyázás stb.

A karácsony utáni napokon egy pár szentnek van emlékűnepe. István vértanu és szent a jeruzsálemi keresztény község első hét diakonusának egyike. Ezeket a hívők Kr. u. 36-ban az apostolok segedeivé választották, fő-

képen a szegény ügy intézésére. Jézus istenségének egyik buzgó hirdetője volt, a miért a csöcselék megrohanta, kihúzta a városból s agyonkövezte. Ő lett a keresztény vallás első vértanúja 37-ben. Az a kapu, melyen Jézus végső útjára ment, Jeruzsálemben ma is István kapu néven ismeretes.

Decz. 27-én van János evangélista emléke. Ezzel van kapcsolatban a nagyon elterjedt János áldása czímen ismeretes pohár bor, melyet az egyház e szentnek tiszteletére megáld és a hívek eltesznek s azért isznak belőle, hogy János közbenjárása folytán minden testi-lelki bajtól megóvja őket.

Nem lehet megfeledkeznünk a most következő aprószentek ünnepéről sem. Ez azoknak a kisdedeknek emléke, kiket Heródes leöletett (decz 28-án). Valószínűleg legrégebb ünnep, melyet az egyház a martirok tiszteletére rendelt és már a második században említik. A Karácsonyhoz azért fűződik, mert mindjárt Krisztus születése után ontották vérüket «a martiroknak ezen virágai és zsengei».

A «hitelen» Tamás és Dávid emléke is most van. Utóbbi Izrael második királya, vitéz, hős, aki az óriási Góliátot megölte; az izraeliták hőskorának legkiválóbb alakja, a ki Izrael törzseit egyesítette. A milyen kegyetlen tudott lenni háboruban, oly gyöngéd volt a békében.

Mielőtt az év utolsó napjáról szólnánk, felemlítjük a deczember szótól eredett deczembristak-at, a kik Napoleon Lajos köztársasági elnöknek hívei voltak és vele az 1851 decz 2-án elkövetett véres államcsínynek keresztülvitelében közreműködtek s azt védelmezték. Deczemprimi pedig a római senatus először szavazó 10 tagja voltak úgy a respublica, mint a királyság idejében.

Hogy a drága kövekről se feledkezzünk meg, megemlítjük, hogy mind a 11 hónap közt legáldottabb a máskülönbben rideg deczember, mert ebben a türkisiz uralkodik, a mi a barátság jelképe és a malachit, mely minden vállatnak jó sikert ígér.

Végére jutottunk az évnek s ismertetésünket mi Sylveszter napjával és estéjével fejezzük be. Sylveszter pápa (314-335) Constantin császár után megkeresztelkedett és megkapta a Patrimonium Petri-t. 335-ben halt meg decz. 31-én és halála után szent gyanánt tisztelték. Emléke is e napon van, ellenben a görög egyház jan. 2-án ünnepli. Ismeretes, hogy e napon és estén mindenki vigad, bucsúzik az esztendőtlől s várja a boldog új évet, melyet egy pár héttel előbb ugyan — de mi is szívből kívánunk olvasóinknak.

(Vége.)

A „Tanulók Lapja“ IV. irodalmi pályázata.

Az esztendő már-már vége felé járván, kitűzük jelen évfolyamunk utolsó, *negyedik* irodalmi pályázatát.

Főszólítjuk lapunk összes előfizetőit és olvasóit, vegyenek minél számosabban és szorgalmasabban részt e nemes versenyben, mely tehetségeiknek valódi erőpróbjául szolgál s melynek eltekintő bírálata igazságos ítéletet mond dolgozataikról. Pályázatunk határidejének meghatározásánál tekintettel voltunk arra, hogy a karácsonyi szünidők közbeessenek s ilykép bőséges idő és alkalom jusson a munkára. Fölhívjuk még a pályázók figyelmét azon elvek megiszivlelésére, melyeket a mult pályázatra beérkezett dolgozatok bírálatánál fejtettünk ki: mivel a jutalom csak abszolút becsü műnek adható ki. Pályatételének a következők:

1. Bármely tárgy értekezés. Jutalma 10 korona.
2. Valamely költemény széptani fejtegetése. Jutalma 10 korona.

3. Kemény Zsigmond báró egyik regényéről («Zord idő», «Rajongók», «Férj és nő», «Öz-

veg és lánya», «Gyulai Pál», «Ködképek a kedély láthatárán») szóló tanulmány. Jutalma 10 korona.

4. Elbeszélés, mely tárgyát lehetőleg az iskolai életből vegye. Jutalma 10 korona.

5. Eredeti költemény. Jutalma 8 korona.

A «Tanulók Lapja» szerkesztőségéhez (Budapest, IX., Soroksári-utca 31. szám) czimzett, bélyeggel ellátott levélben beküldendő pályamunkák 1897 évi február hó 15-ig adhatók be. Pályázatunkban részt vehetnek lapunk összes előfizetői és azon önképzőköröknek tagjai, melyek a «Tanulók Lapját» járatják.

A pályázók dolgozatukhoz jelíges levelet tartoznak mellékelni, mely belől a pályázó nevét és lakásának pontos megjelölését, kívül pedig a dolgozat czimlapjára is rájegyzendő jelíget tartalmazza. A dolgozatok külső alakjára nézve megkivánjuk, hogy a papirlapnak csak egyik felére legyen írva.

A pályázat eredményét jövő évi márczius hó elsején megjelenő számunkban hirdetik ki.

„Himfy“ és a Lilla-dalok.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

A 18. század végén költészetünket azon lázas vajadásban találjuk, mely minden újjászületés korát jellemzi. A nyelvújítás nagy munkája, Kazinczy merész reformja hatalmas hullámokat korbácsolnak föl, az irodalom művelői pártokra oszolva, tusakodnak egymással. A költészetnek századokon keresztül pangó állapota meghonosítja azon fölfogást, mely szerint a költő egyszersmind hazafi és működése által szent kötelességet, áldozatot teljesít. Ezen balhít elnémit minden keményebb kritikát, melynek híján költőink nem lehetnek tisztában hivatásukkal, hibáikat nem javítják. Innen ered, hogy hosszú ideig igazi nagyságot nem találhatni köztük.

Ily körülmények között lép fel két hivatott, tényleg Isten kegyelméből való költő: Kisfaludy Sándor és Csokonai Vitéz Mihály. Munkálkodása szebb, üdvösebb jövőre nyújt kilátást. Mindketten határozott, önálló egyéniségek; egymástól teljesen függetlenül, egyik a másik hatásán kívül esvén. Megpróbálkoztak a költészet mindhárom ágával, de tehetségük és természetük a lyra terére utalták őket.

Kisfaludy Sándor és Csokonai! Körülményeik s azon pályafutás, melyet a sors jelölt eléjük, élesen elszigetelte őket egymástól. Kisfaludy a nemes osztály gyermeke, melyet esodált, bálványozott és magasztalt Regéiben; Csokonai ellenben közönséges polgári család sarjadéka. Kisfaludy a férfiszépség mintaképe, a nők kedveltje, kinek dalait elragadtatva kapkodta a közönség; Csokonai szegény, aszkóros literátus, ki hasztalan küzdött pártfogó Maecenások után. Kisfaludy boldog családi életet élt, méltánylásban részesült, késő agykort ért el; Csokonai mint csalódott szerelmes, mindenkitől elfeledve, élte virágában dőlt ki.

És mégis, énükből fakadó lyrájuk rokon természetek gyanánt állítja őket egymás mellé; így a büszke balatonmelléki földesur egyenlő lesz a nyomorgó debreczeni fiúval. A szerelem és költészet nem ismer rang — és társadalmi különbséget.

Szilárd, tiszta jellemük az érzelmek terén is kifejezést talál. A középkor következetes troubadourjaihoz hasonlóan Kisfaludy és Csokonai szíve is csak egyérté. Az elbbi megszereti Szegedy Rózát; a szép zalai nemesleány is vonzalmat mutat iránta, de az ifju könnyelmű kicsapongásai mihamar meghidegítik. A költő francia fogságban eped, de nem más után; így nincs igazuk azoknak, kik azt erősítik,

hogy Kisfaludy Rózában csak a gazdag parthiet látta; hazatért és a duzzogó hölgyet kiengeszteli. Férj és feleség lesz belőlük.

Csokonai egy komáromi kereskedő leányjáért, Vajda Juliánáért lánkol. Viszonyuk nem tart sokáig, mert a gyakorlatias apának nem tetszik a vagyontalan széptevő s gyermekét pénzesebb emberhez erőszakolja. Julia nehezen enged, de sebtén elfeledi a költőt, ki sebhét mindvégig keblében hordozza.

Ennyi a történeti valóság. Szerelmét öntötte mindkét költő dalokba. Így keletkeztek a Himfy dalok, még pedig első sorban a «Kesergő szerelem», melyről Toldy azt mondja, hogy «soha, sem előbb, sem utóbb nem okozott Magyarországon semmi oly szenzációt, mint ez». Futótűz gyanánt hatottak az édesbús énekek. A gyűjtemény az epedők valóságos bibliája lesz. Szavalgatják, könyveket ontanak fölötte, nótába foglalják. Mindenki a bánatos Himfy kilétére kíváncsi. — A «nagy ismeretlen» nem sokáig hagyja fölesigázottan az érdeklődést, amennyiben közreadja a «Boldog szerelem» ciklust.

«Himfy szerelmei»-nek közvetlen hatása alatt jeleníti meg Lilla dalait Csokonai. A költő érezte nehéz helyzetet e gyors népszerűségre kapott versekkel szemben, a mint előbeszédében megvallja: «Vakmerőségnek látszik a Himfy szerelmei» után Erató lantját valakinek megzendíteni merni mostanában.» Mindazáltal a nemzet bizonyos rétegei Csokonait sem hagyták méltánylás nélkül. A kor két legnagyobb lyrai költője közt önkénytelenül fölmerült a párhuzamvonás kérdése. Ebbe a vallási elfogultság is belejátszott, minthogy a katolikusok Kisfaludy, a reformátusok Csokonai előbbségét vitatták.

Nehez volna költővel tisztába jönni azon hatások ismerete nélkül, melyek alatt dolgozott. Kisfaludy korának gyermeke volt és e kornak irodalma egy sajátos áramlatot ismert úrnak maga fölött. A század beteges érzülete azon tájt a világfájdalmasságban lépett napvilágra. Érzélgősség, szentimentális olvadozás járt ezzel karöltve. Rousseau «Uj Héloise» ének csabos befolyása alatt élt az egész európai költészet. Ugyanő hozta divatba a kórságig menő, rajongó természetimádást, mely Göthe Werther-ével érte el tetőpontját.

Rousseau volt Kisfaludy eszményképe, másrészt pedig a nagy olasz szonettista, Petrarca bilincselte le. A természeti bájakban bővelkedő

Provence, hol mintegy édes érzést lehel a lég, hol a szonett bölcséjét ringatták, ihlette őt éneklésre. De ne gondoljuk, hogy merőben idegen minták vonzólták. Ez ellen maga is élénken tiltakozik: «Ha Gyöngyösi, Zrinyi, Orczy, Faludy, Anyos, Bacsányi, Virág, Kazinczy, Berzsenyi és főképen nyelvünk Adelungja, a még a sirnak partján is búzgó, ősz Szabó Dávid előttem magyarul nem irnak vala, hát, ha három Petrarca laknék is keblemben, Himfy még sem születhetett volna.»

Csokonai műveltségben egy szikrát sem tági-tott Kisfaludynak. Szintoly alaposan ismerte az olasz irodalmat, fordított is az édeskés Metastasioból, de természetéből és abból, hogy nem lépte át a haza határait, következik, hogy Rousseau nem gyakorolt oly maradandó hatást költészetére. E helyett Bürger, a szintoly mostoha sorsu német költő ragadja meg figyelmét s lép vele oly viszonyba, mint Kisfaludy Petrarccal. Képeket, fordulatokat kölcsönöz tőle, sőt egy költeményét «Lilla bucsuzalogjai» czimen átveszi dalai közé.

Mi a «Kesergő» és «Boldog szerelem» tartalma? Himfy idegen földön emészti magát, viszonatlan érzelmet táplálva Liza, rideg ideálja iránt. Az egész természetnek panasolja búbanatát. Végtére üt a szabadulás órája. Hazatér és azt találja, hogy Liza mást szeret. Ezzel végződik az első rész.

A második már a boldogság diadalát zengi. Lizát mérges nyelvek fordították el tőle, de meggyőződött a rágalmak igaztalan voltáról és kezét nyújtotta neki.

A Himfy dalokban határozott egység észlelhető. E dalok a költő hangulata és pillanatnyi szeszélye szerint összefüggéstelenül jöttek létre és mégis a tárgy, az érzés, a versemérték azonosága egységessé teszi őket, úgy, hogy valóságos költői regénynyé tömörülnek. Ezen jellegét a Lilla-daloknál nem lehet fölfedezni. A fejlődési folytonosságot ugyan megtalálhatni bennük, de a logikai kapocs hiánya szervessé nem fűzheti őket. Szétszórt költemények gyűjteménye az egész. «Nem is voltak ezek az én verseim soha oly czállal íródva, hogy belőlük egy és összefüggő kis poétai román kerüljön», jegyzi meg rájuk Csokonai.

(Folytatása következik.)

VEGYESEK.

Mathematikai verseny. A matematikai és fizikai társulat november 26-ki gyűlésén hirdette ki a társulat elnöke, báró Eötvös Loránd, a most megtartott harmadik matematikai

verseny eredményét: Versenyzett Budapesten 88 és Kolozsvárott 10 középiskolát végzett ifju. Az eredmény igen fényesnek mondható, sokan oldották meg egész helyesen a kitűzött feladatokat és matematikai tudásuknak és ügyességüknek szép jelét adták. A 100 koronás első díjat Visnya Aladár bölcsészethallgató kapta, ki a pécsi áll. főreáliskolát végezte, a második díjat, 50 koronát pedig Zemplén Győző bölcsészethallgató, a fiumei áll. főgimnázium végzett növendéke. Közülök még öten dicséretet nyertek, névszerint Blazsevác Antal, Klein Arthur, Májér Miksa, Suschnik József és Szabó Imre. Báró Eötvös Loránd a díjak kiosztásánál igen melegen emlékezett meg az első díj nyertesének tanáráról, Marsai Zsigmondról, ki néhány hete halt meg. A többiek tanárainak a társulat üdvözlését fejezte ki.

A brassói róm. kath. főgimnázium önképzőköre november hó 21-én Vörösmarty Mihály emlékének szentelt gyűlést tartott, melyet Roter H. VII. o. t. határos, szép szavalata nyitott meg Vörösmarty «Az élő szobor» cz. költeményével. Utánna Otrobán R. VIII. o. t. szavalta el elég ügyesen Vörösmarty «Szép Ilonkát»-ját. Ezután felolvastatták «A mértéknélküli regényolvasás káros voltáról» cz. dolgozat, szerzője Altstädter O. VII. o. t. Majd Fiedler K. VIII. o. t. felolvasást tartott «Vörösmarty emlékezete» czimen. Ezt követte Molnár D. VIII. o. t. nagy lelkesedéssel fogadott szavalata Vörösmarty «Szózat»-ával. A szavalók sorát Vaszika V. VIII. o. t. szép szavalata zárta be.

A szegedi főgym. önképzőköre nov. 29-én tartotta negyedik rendes gyűlését a következő tárgysorozattal: Thomai Ernő VIII. o. t. «Az életkorokról» cz. értekezését bírálta Timina Zoltán VIII. o. t., s dicséretre méltónak ítélte. Vörösmarty: A honta an. Sikerülten szavalta Tóth Imre VII. o. t. Rosenzweig Miklós VIII. o. t. «Árpád jelleme Zalán futásában» cz. dolgozatát bírálta Becker Mihály VIII. o. t., s azt érdemkönyvre méltónak találta. Arany: Tetemre hívás. Jól sikerülten szavalta Andrassy Ákos VII. o. t. Szegedi (álnév) tagtárs «A rab» cz. versét bírálta Tauber Rezső VIII. o. t. s elvetette. Mezőfy Ágost VIII. o. t. «Dugonics, mint a magyar regény megteremtője» cz. értekezését bírálta Kengyelátz Milivoj VII. o. t., s dicséretre méltónak ítélte. Berzsenyi: A magyarokhoz. Sikerülten szavalta Hammer Károly VII. o. t. Becker Mihály VIII. o. t. Dugonics «Magyar példabeszédek és jeles mondások» cz. munkájáról irt méltatását bírálta Thomay Ernő VIII. o. t.; a munka érdemkönyvbe kerül. Az önképző-köri pályatételek kihirdetése.

